

Luleå kommun
lulea.kommun@lulea.se

2022-05-13
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Råneskolan 7-
9 i Luleå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Råneskolan 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Råneskolan 7-9:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten i årskurserna 7-9 inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-13 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektors styrning i viss mån ger lärarna utrymme för ansvarstagande, inflytande och initiativtagande gällande ämnesövergripande samarbeten inom lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar att det finns vissa organisatoriska svårigheter för samverkan mellan lärare och ämnen. Lärarna på skolan har dock ett inarbetat ämnesövergripande samarbete i frågor som rör lärande för hållbar utveckling där övriga personalgrupper ingår. Skolan har även flera samarbeten med det omgivande samhället som möjliggör autentiska lärmiljöer där elevernas närmiljö och verklighet är kärnan i arbetet. Skolans uppföljande arbete med lärande för hållbar utveckling sker i viss utsträckning genom att man följer upp elevers delaktighet och inflytande. Granskningen visar att det till viss del saknas en gemensam förståelse och ett uppföljande kvalitetsarbete för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling då det inte finns en klar gemensam riktning för arbetet som gör att lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans mot.

Lärare ges förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektors styrning ger lärare utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Dock har inte rektor initierat styrningen med samplanering med de ämnesövergripande tematiska arbetena gällande lärande för hållbar utveckling. Till exempel har lärarna utarbetat ett värdegrundsprojekt, skogs dagar i samarbete med skogsindustrin och gymnasiet samt elevens val med jägarskola och sportfiske inom ramen för utbildningen på skolan. Dessa arbeten har kommit till stånd genom initiativ från lärare och aktiviteterna har en väl synlig utgångspunkt i lärande för hållbar utveckling och dess tre dimensioner. Dessa arbeten är en del av skolans naturprofil. Lärarna berättar att de i arbetslaget försöker skapa förutsättningar för planering när tid ges i arbetslag och ämneslag samt att det kan förekomma en viss del korridorsplanering mellan lektionerna. Det övergripande ansvaret för de olika projekten ligger hos lärarna i arbetslagen och rektor är i mindre utsträckning medverkande i arbetet.

Granskningen påvisar att rektors styrning ger lärare förutsättningar för samverkan. Både rektor och lärare anger dock att en tydligare styrning och möjligheter till att planera och genomföra fler ämnesövergripande arbeten med lärande för hållbar utveckling på skolan behöver implementeras. Detta för att utveckla undervisningen och ge eleverna en mer holistisk bild av bland annat hållbar utveckling. Enligt både rektor och ledningsstödet (en lärare som fungerar som stöd till rektor) kommer de att ta fram en plan för mer ämnesövergripande arbete och holistiskt lärandet så att alla tre hållbarhetsdimensionerna finns med schematekniskt från hösten 2022. Rektor lyfter även fram vikten av att hen bör vara tydligare med att de globala målen ska inkluderas i de tematiska arbeten som sker på skolan framledes.

När det gäller lärarnas upplevda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera pedagogiska utmaningar i undervisningen framkommer det i granskningen att vissa lärare känner ett stöd i varandra medan några känner stöd hos några få kollegor på skolan.

Skolan tillvaratar kompetensen hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. I det årliga värdegrundsprojektet¹ och i det tematiska arbetsområdet livskunskap är elevhälsan involverad i flera delar genom att de organiserar undervisningens innehåll tillsammans med lärarna. Gällande det demokratiska uppdraget med klass- och elevråd på

¹ Enligt Skolverket karakteriseras lärande för hållbar utveckling bland annat av reflektion kring värdegrunder.

skolan så medverkar personal från fritidsgården och kulturskolan i kommunen. I övrigt påvisar inte granskningen att övriga personalgruppers kompetens tillvaratas gällande arbetet med lärande för hållbar utveckling, trots att matbespisningspersonalen medvetet arbetar med bland annat matsvinn.

Rektors styrning möjliggör kontakter med det omgivande samhället

I Skolinspektionens granskning framkommer att komplexa hållbarhetsfrågor sätts in i ett sammanhang med det omgivande samhället för eleverna gällande lärande för hållbar utveckling. Skolan har bland annat utarbetat flera olika värdegrundsprojekt med tema livskunskap med till exempel HBTQ, allas lika värde och kärlekstema med bland annat elevutställningar i samhällets bibliotek. Inom ramen för skolans naturprofil sker samverkan med det omgivande samhället, till exempel på skolans skogs-dagar då skogsindustrin och naturbruksgymnasiet deltar med olika stationer ute i skogen. Eleverna får se och praktisk pröva på högteknologiska skogsmaskiner och gör studiebesök på både sågverk och naturbruksgymnasiet. Skolans elevens val med jägarskola där eleverna får möjlighet att få fördjupade hållbarhetskunskaper om djurvård och ta jägarexamen och med sportfiske där eleverna får lära sig fiskevård och att bidra till hållbart fiske, finns också inom ramen för utbildningen på skolan. Dessa arbeten har kommit till stånd genom initiativ från lärare och de har utformat aktiviteterna med en väl synlig utgångspunkt i lärande för hållbar utveckling och dess tre dimensioner. Projekten har ett tydligt elevnära och lokalförankrat perspektiv som är en del av skolans profilering sedan många år tillbaka. Det övergripande ansvaret för de olika projekten ligger hos lärarna i arbetslagen och rektor är i mindre del medverkande i dess styrning på skolan.

Skolan har i vissa delar en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn och huvudmannen följer upp elevers delaktighet och inflytande genom bland annat elevenkäter och att det finns ett jämställdhetsperspektiv i uppföljningen. Det finns därutöver en tydlig styrning på övergripande nivå i kommunen där elevernas delaktighet och inflytande genom klass- och elevråd systematiskt följs upp med rektorer, förvaltningsledning och nämndpolitiker i kommunen. Dock styr och organiserar inte rektor systematiska utvärderingar och uppföljningar gällande lärande för hållbar utveckling utan det ansvaret ligger på de enskilda lärarna. Granskningen visar på att lärarnas medverkan i det systematiska kvalitetsarbetet avseende arbetet med lärande för hållbar utveckling kan utvecklas. Lärare anger i intervjuer att rektorn inte följer upp arbetet med lärande för hållbar utveckling i arbetslagen och det är oklart för lärarna hur uppföljningen sker som en del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Rektor och vissa lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att det på skolan delvis saknas en gemensam förståelse för vad arbetet med lärande för hållbar utveckling innebär. Ledningsstödet på skolan som även är ämneslärare och vissa andra lärare, anger i granskningen att den gemensamma förståelsen bygger på deras ämnesövergripande gemensamma arbete med lärande för hållbar utveckling i sin undervisning. De berättar att övriga lärarkollegor medverkar vid planering i olika grad i de ämnesövergripande projekt och aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling och skolans naturprofil. Vidare beskriver rektorn att lärande för hållbar utveckling behöver förtydligas och synliggöras mer i utformandet av de ämnesövergripande projekten och aktiviteterna på skolan. Rektorn säger även att de kan behöva stödja utvecklingen hos en del lärarkollegor på skolan då de kan känna sig osäkra på att ta sig an uppdraget med lärande för hållbar utveckling.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det delvis saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Då en gemensam förståelse delvis saknas finns det heller ingen tydlig riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som alla lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans med.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver rektors styrning för lärande för hållbar utveckling tydliggöras mer för att genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållnings-sätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna². Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd

² Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare. Den gemensamma förståelsen bör inkludera såväl innehållet som formerna för utbildningen samt syftet att utveckla elevernas handlingskompetens. En sådan förståelse kan till exempel etableras genom att rektor möjliggör och styr diskussioner där samsyn skapas mellan lärarna vad gäller lärande för hållbar utveckling. Därtill kan en gemensam förståelse etableras genom att skolan implementerar rutiner för ett kontinuerligt ämnesövergripande arbete med lärande för hållbar utveckling som också inkluderar rutiner för att introducera nyanställda i arbetet. En gemensam förståelse kan också vidareutvecklas och upprätthållas genom ett fortlöpande arbete för att göra alla lärare delaktiga i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna³ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna.

³ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

Det har inte heller förekommit någon sådan fortbildning under de senaste åren. Lärarna uttrycker i intervjuerna att några av dem har en viss kännedom om Agenda 2030 och de nationella miljömålen. Däremot anger flera av lärarna att de har goda kunskaper om de tre hållbarhetsdimensionerna då det är med i deras ämnesövergripande projekt och i deras undervisning. Granskningen visar vidare att lärarna identifierat flertalet pedagogiska utmaningar utifrån ett elevnära perspektiv som uppstått i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

Lärarna uppger att deras kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen varierar

I granskningen uppger några lärare att de har kännedom om Agenda 2030 och de beskriver att de bryter ned målen och försöker inkludera dem i undervisningen men att några av dem inte har det inplanerat i sin lektionsplanering. En annan lärare beskriver att de arbetar med de globala målen inom ämnet geografi i årskurs nio och där de förklarar globaliseringen i världen för att få eleverna att förstå helheten. De globala målen beskrivs av några lärare i både den inhämtade lektionsplaneringen med skogs dagar samt basnäringar i ämnena SO och NO. Övriga lärare anger att de har begränsade kunskaper om de globala målen och Agenda 2030. Gällande de nationella miljömålen är det några av lärarna som anger att de har god kännedom om dem, eftersom de finns med i de läromedel som används i ämnena. Övriga lärare uppger att de har vaga eller inga kunskaper om de nationella miljömålen.

Samtliga lärare beskriver att de har goda kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling (de ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska dimensionerna). I några av de inskickade lektionsplaneringarna så är det till exempel ett tema med skogen ur ekonomisk synvinkel, där lärare redogör och beskriver i intervjun att det uppstår intresse och värdekonflikter bland eleverna då bygden är ett skogsjordbrukssamhälle. En annan lektionsplanering handlar om fattigdomen i världen i årskurs 9, där förklarar lärarna de tre dimensionerna och att eleverna bedöms genom hur de resonerar och redogör för olika ekologiska, ekonomiska och socialt hållbara lösningar.

Granskningen visar vidare att lärarna identifierat flertalet pedagogiska dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling gällande manligt och kvinnligt kodade normer bland eleverna. Både i informationsinhämtningen och i intervjuer lyfter lärarna normativa könsmonster särskilt bland pojkar. Dessa tar sig i uttryck i elevernas inställning till hållbarhetsfrågor som till exempel handlar om vegetarisk kost, fossila bränslen och elevernas generella språkbruk.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. Det framkommer också att någon kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling inte genomförts på skolan under de senaste åren. Allmänt tas frågan om behov av kompetensutveckling upp under rektorns medarbetarsamtal med lärarna, men lärarna säger att de inte fått några frågor kring just lärande för hållbar utveckling. Både rektor och flertalet av lärarna framhåller vikten av att de bör få kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling för att synliggöra arbetet och att alla lärare på skolan ska inkluderas.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och att de inte heller har fått någon kompetensutveckling inom området.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁴

⁴ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidtar adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten i årskurserna 7-9 inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna genom aktiv delaktighet får möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer, exempelvis genom arbetet med klass- och elevråd. Eleverna gör etiska ställningstaganden i undervisningen samt bearbetar och arbetar med frågor som är elevnära utifrån ett lokalerorienterat perspektiv som engagerar dem och berör deras liv. Granskningen påvisar också att eleverna ges möjlighet till fördjupade diskussioner med olika perspektiv där olika intressekonflikter synliggörs och allas tankar och idéer tas på allvar.

Eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i undervisning och utbildning

Granskningen påvisar att eleverna ges goda förutsättningar till aktiv delaktighet och möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer utifrån lärande för hållbar utveckling. Eleverna beskriver samstämmigt deras delaktighet och möjligheter till inverkan på undervisningen genom att de till exempel utvärderar delaktighet och inflytande både vid planering av arbetsområden, efter lektioner och avslutande arbetsmoment. Granskningen påvisar även mycket väl elevers upplevelser av deras delaktighet och inflytande genom en tydlig styrning på övergripande nivå i kommunen. Både elever, lärare och rektor berättar att det finns ett självständigt elevarbete gällande klass- och elevråd. Det framkommer även att samtliga klassråd har en enhetlig struktur med gemensam dagordning där eleverna själva utvärderar bland annat deras delaktighet och inflytande i utbildningen och dess undervisning varje vecka. Elevrådet samlar därefter in dessa underlag som bearbetas på särskilda elevrådsdagar, där kulturskolan organiserar och samlar alla kommunens skolors elevråd några gånger per år. Vid dessa specifika elevrådsdagar medverkar nämndpolitiker och huvudman.

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna upplever att de kan bidra till hållbar utveckling. I intervjuer med elever så framkommer det hur eleverna både diskuterar och reflekterar hur de kan bidra till hållbar utveckling både globalt och i ett lokalt perspektiv. Gällande jämställdhetsperspektivet så upplever några av eleverna att flickor är mer engagerade när det gäller att bidra till hållbar utveckling, medan några andra elever upplever att det är olika från person till person och menar på att det inte har med kön att göra.

Granskningen visar att elever ges goda möjligheter till inflytande och delaktighet i undervisningen. Både elever och lärare beskriver i intervjuerna att eleverna är aktivt delaktiga och har inflytande i undervisningens planering, genomförande och utvärdering. Samtliga elever beskriver att de får vara med och påverka genom att till exempel välja mellan olika arbetsformer och innehåll. Vidare ger några av eleverna exempel där de fått välja vad de vill skriva om gällande argumenterande texter som handlar om hållbar utveckling i svenskan eller hur bedömning och redovisning kan ske i de olika ämnena. Eleverna berättar även att de kan påverka om de ska arbeta enskilt, par eller i grupp. Både elever och lärare beskriver att det sker utvärderingar efter varje arbetsområde. Dessa utvärderingar anger lärarna kan utvecklas vidare för en större samverkan och en mer enhetlighet på skolan.

Eleverna ges möjlighet att göra etiska ställningstaganden och bearbeta frågor som berör deras liv

I Skolinspektionens granskning framgår att eleverna ges möjligheter att göra etiska ställningstaganden som bygger på demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter i frågor som berör dem och deras liv. Både elever och lärare beskriver elevnära perspektiv som till exempel köttkonsumtionens effekter och skolans vegetariska meny och hur de arbetar med detta i undervisningen. I intervjun berättade även eleverna att man tagit etiskt ställningstagande att klimatkompensera genom att äta mer vegetarisk kost i skolan då det börjat köras A- traktor som går på diesel. Lärarna berättar även att de låter eleverna arbeta mer med svåra frågor och etiska dilemman med stigande ålder. En lärare beskriver att det är en fråga om mognad och progression. Lärare beskriver att eleverna i årskurs nio kan föra diskussioner på en helt annan nivå än elever i årskurs sju och årskurs åtta. Vidare berättar flera elever och lärare att de ofta arbetar utifrån en metod vid namn EPA (enskilt- par – alla) och att de upplever ett större engagemang och intresse som motiverar deras lärande för hållbar utveckling då de får samtala om hållbarhetsfrågor och dilemman strukturerat och i en väl synlig arbetsgång som metoden EPA möjliggör.

Undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt

Granskningen visar att såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Några lärare beskriver att killarna i vissa klasser ifrågasätter mer och de hörs mer och tar ett större talutrymme i undervisningen. Därav berättar lärarna att skolan har startat ett projekt med livskunskap där kurator och socialpedagog tillsammans med lärarna planerat ett underlag för att arbeta främjande och förebyggande gällande språkbruk, jämställdhet och flertalet av elevernas synsätt med "den riktiga mannen" och machokulturen som råder på skolan. Eleverna återger i intervjuerna att de får säga vad de tycker, argumentera för sin sak, ha avvikande åsikter och att lärarna bidrar till att skapa öppna diskussioner där allas åsikter tas tillvara oavsett om man är tjej eller kille. Några elever beskriver också att de har mycket fria diskussioner och att läraren är med i det. Eleverna säger att läraren kan mer och då kan läraren fråga om man tänkt ur en annan synvinkel och det kan ge en aha- upplevelse.

Granskningen visar vidare att undervisningen kännetecknas av att det finns olika perspektiv och värdekonflikter och att lärandet inte handlar om att hitta ett enda rätt svar. Eleverna beskriver att de upplever att man i undervisningen har mycket diskussioner om att det finns olika perspektiv på hållbarhetsfrågor och att det kan uppstå värdekonflikter utifrån ett elevnära och lokalorienterat perspektiv. Till exempel beskriver en lärare att de i sin undervisning pratar om det ekologiska fotavtrycket och stålverket i Boden och de konsekvenser det ger i samhället utifrån

miljö, ekonomi och jämför det med kalkstensbrottet på Gotland. Eleverna får kritiskt granska och ställa perspektiv mot varandra till exempel möjligheten att tjäna pengar som samtidigt innebär risker för att grundvattennivån sjunker. Vidare beskriver en annan lärare hur de diskuterar med eleverna vad som är rätt eller fel i frågan om utvinning av metaller som behövs i modern teknologi i Kallak i Jokkmokk i relation till samernas möjlighet att leva på sin näring. Att det inte bara är utifrån det miljömässiga perspektivet utan också att det kan anses som inskränkande på samernas kultur. Rektorn lyfter även fram perspektivet med det kritiska tänkandet och intressekonflikter mellan de tre dimensionerna av hållbar utveckling som mycket viktiga eftersom "det är där som vi skapar demokratiska varelser".

På Skolinspektionens vägnar

X Ann Edvinsson

Beslutsfattare

Signerat av: Ann Edvinsson

X Camilla Ekman

Föredragande

Signerat av: Camilla Ekman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Mimmi Delsing deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Granskningsintervjuer har genomförts på Råneskolan 7-9 mellan den 15 februari och 17 februari 2022 av utredarna Camilla Ekman och Mimmi Delsing.

Luleå kommun ligger i Norrbottens län och har cirka 79 000 invånare. I Luleå kommun finns 40 kommunala grundskolor varav Råneskolan 7-9 är en. Råneskolan 7-9 är belägen i Råneå (en mindre tätort) och har läsåret 2021/2022 cirka 117 elever. Lärarna på skolenheten är organiserade i årskursvisa arbetslag. Skolenheten leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?